

Sosyo-Kültürel Yapı ve Babalık Doyumu (Diyarbakır İli Örneği)

Socio-Cultural Structure and Paternal Satisfaction (Example of Diyarbakır Province)

Zemine BÜKÜN^[1] Hanifi PARLAR^[2]

Başvuru Tarihi:30 Mayıs 2021

ÖZET

Kabul Tarihi:20 Haziran 2021

35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumu ile sosyo-kültürel ortamlar arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlayan bu çalışmaya, amaçlı örnekleme yöntemine dayalı olarak maksimum çeşitlilik sağlayacak biçimde Diyarbakır ilinde yaşayan, çocuk sahibi 52 erkek katılmıştır. Katılımcılardan 10'u ile çevrimiçi ortamda görüşmeler yapılırken, 42'si ile de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan mülakatlarda araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada, görüşme dökümleri üzerinde betimsel ve içerik analizleri yürütülmüştür. Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 20 soruya ilişkin katılımcı görüşleri incelenmiş ve beş tema etrafında (babalık duygusu ve babalıktan beklentiler, çocukların bakımı, özdeğerlendirme, babalık rolü ve çocuklarla iletişim ile çevrenin etkisi) kümelendiği görülmüştür. Araştırmada görüşme dökümleri analiz edilerek, katılımcıların babalık doyumu üzerinde etkili olan faktörler incelenmiştir. Sonuçlar, babaların yaşadıkları sosyo-kültürel çevre ile evlilik tiplerinin babalık doyumu konusundaki görüşlerini etkilediğini göstermektedir. Görücü usulü veya akraba evliliği yapmış katılımcıların görüşlerinin benzer olduğu, babalık doyumlarının kendi isteğiyle partneriyle tanışarak evlenen katılımcılardan biraz farklılaştığı görülmüştür. Araştırmada ulaşılan tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, Diyarbakır ilinde yaşayan 35 yaş üzeri farklı yaşlardaki, farklı eğitim düzeylerindeki, farklı sayılarda çocuklara sahip olan, farklı biçimlerde evlenen katılımcıların babalık doyumlarının genel olarak birbirine benzer özellikler taşımasına karşın, sayılan kişisel özelliklere göre görüş farklılıklarının gözlenmesi ve bunların ilgili alanyazınla karşılaştırılarak incelenmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki bilimsel birikime katkı sunacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *babalık, babalık doyumu, evlilik biçimi, sosyal çevrenin etkisi*

Received Date:30 May 2021

ABSTRACT

Accepted Date:20 June 2021

52 fathers living in Diyarbakır participated in the study, which aims to examine the relationships between socio-cultural environments and paternal satisfaction of individuals over the age of 35. The maximum diversity method was used in the formation of the study group, based on the purposeful sampling method. While 10 of the participants were interviewed online, face-to-face interviews were held with 42 of them. The interview form developed by the researcher was used in the interviews with the participants. In this study, in which a qualitative research method was adopted, descriptive and content analyses were carried out on the interview transcripts. Participant views on 20 questions posed to the participants in the interviews were examined and it was seen that they were clustered around five themes: The feeling of paternity and expectations from fatherhood, child care, self-assessment, the role of fatherhood and communication with children and the influence of the environment. In the research, the interview transcripts were analysed and the factors affecting the paternal satisfaction of the participants were examined. The results show that fathers' socio-cultural environment and marriage types affect their views on paternal satisfaction. It was observed that the opinions of the participants who had arranged or consanguineous marriages were similar, and their paternal satisfaction differed slightly from the participants who voluntarily met their partner. In the research, although the paternity satisfaction of the participants living in Diyarbakır, who are over 35 years old, have different numbers of children, different education levels, and married in different ways, generally have similar characteristics, opinion differences were observed according to the personal characteristics. A comparison with the relevant literature makes this study important. It is considered that this study will contribute to the scientific accumulation in the field of Family Education Counseling.

Keywords: *issues fatherhood, paternal satisfaction, marriage style, influence of social environment*

Atf Cite Bükün, Z. ve Parlar, H. (2021). Sosyo-kültürel yapı ve babalık doyumu (Diyarbakır ili örneği). *Humanistic Perspective*, 3 (2), 450-476. <https://doi.org/10.47793/hp.945343>

^[1] Yüksek Lisans Öğrencisi | İstanbul Ticaret Üniversitesi | Aile Danışmanlığı ve Eğitimi | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-9090-2619 | zemineb25@hotmail.com

^[2] Doç. Dr. | İstanbul Ticaret Üniversitesi | İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-6313-6955

GİRİŞ

Sosyologlar tarafından toplumu meydana getiren en küçük birim olarak tanımlanan aile, yeni doğan bir insanın ilk sosyalleştiği yerdir. Aile, bireyin kendini değerli hissettiği, güven, yakınlık ve dayanışma duygusunu geliştirdiği, sorumluluk duygusunu güçlendirdiği, hayattaki daha sonra görülebilecek zorluklarla mücadele etmeyi öğrendiği, mutluluk duyduğu, bir kendini gerçekleştirme ortamıdır (Cüceloğlu, 2014). Tarihsel süreçte bakıldığında ailenin kökenin tarih öncesi döneme dayandığını ve hominid atalarımıza kadar uzandığını görürüz. Aile , en eski toplumdan günümüze kadar uluslar üzerinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Erken zaman Mısır uygarlığında kraliyet ailesi çok önemsenir ve aile içi evlenmeler teşvik edilirdi. Benzer şekilde Çin İmparatorluğunda aile yaşamı imparatorluğun gücünü etkilediği için evlilik şansa bırakılmaz ve çok ciddi görüşmeler sonucunda eş seçimine karar verilirdi. Zaman içinde sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisi ile aile kurumu pek çok değişime uğramış olsa da günümüzde hala önemini korumaktadır (Gladding, 2011).

Aile, tarihten günümüze kadar her disiplinden araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konu üzerinde pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalara göz atıldığında babaların aile içindeki rollerinin büyük oranda değişime uğradığı görülmektedir (Gaertner ve diğerleri, 2007; Lamb, 2001; O'connell, 1993, Zeybekoğlu 2013). Aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi, kadının iş hayatına girmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi gibi parametreler sonucunda babalık rolü büyük ölçüde farklılaşmıştır. Eskiye nazaran aile içindeki sorunların çözümünde ve çocukların yetiştirilmesi konularında daha fazla katılımcı baba profili görülmektedir. Katılımcı baba profili ; Lamb, Pleck'e göre ulaşılabilirlik, sorumluluk ve doğrudan temas gibi üç ana bileşeni içinde barındırmaktadır (Sımsıkı ve Şendil 2014). Buna rağmen babaların aile içinde çocuklar üzerinde anne ile eşit seviyede ilişki ve katılım sağladığını söylemek güçtür (Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009).

Toplumun temel birimi olmasının getirdiği önem nedeniyle, aile konusunda çok sayıda çalışma yapılmış, bununla birlikte yapılan araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla kadın ve çocuk kavramları üzerinde durulduğu, babaların ise göz ardı edildiği farkedilmiştir. Deyim yerindeyse, babaların ailede anne ve çocuklardan sonra anılır olduğu izlenimi edinilmiştir (Altın, 2014; Avşar, 2017; Çabuklu, 2007; Gaertner ve diğerleri, 2007; Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009; Lamb, 2001; O'connell, 1993; Üçok, 2014; Zeybekoğlu, 2013).

Babalar aile dışında kalmaya bazen gönüllü bazen de gönülsüz olarak rıza göstermektedirler (Güngörmüş, 2003). TRT 1'de izlenen "En Çok Babalar Duyar" adlı bir T.V dizisine de konu olan "en son babalar duyar" atasözü de babaların aile katılımı derecesi hakkında bize fikir vermektedir (Kocataş ve Karagöz, 2002-2006). Babaların aile dışında

kalmalarının pek çok sebebi olabilir. Bunlardan biri belki de babalık rolünü yaparken aldıkları doyum ve bu doyumunu etkileyen sosyo-kültürel baskılar olabilir (Lamb, 2001).

Aile alanındaki çalışmalar çoğunlukla anne çocuk ilişkisine ait olmuş ve uzun yıllardan beri bu şekilde devam etmiştir. Babalar ile ilgili yapılan araştırmaların daha az sayıdadır (Özkardeş ve Arkonaç, 1998). Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde baba-çocuk ilişkisini ortaya çıkaran araştırmaların yıllar içerisinde sayıca giderek arttığı söylenebilir (Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009; Lamb, 2001; Zeybekoğlu, 2013). Babalar üzerine yapılmış çalışmaların az sayıda olmasının yanı sıra, bu çalışmalarda büyük oranda çocuk açısından babaya bakılarak baba-çocuk ilişkisi üzerinden değerlendirilmiştir. Babaların “babalık” algıları üzerine odaklanan duygu düşüncelerini öne çıkaran araştırmalara ihtiyaç olduğu dikkati çekmektedir.

Sözü edilen ihtiyaçlardan hareketle bu çalışmada babaların kendi ifadeleri ile babalık doyumlarını etkileyen faktörler incelenmiştir. Aile içi konulara daha fazla katılımcı olmalarını etkileyen faktörleri, babalık doyumunu yaşamaya çalışırken karşılaştıkları zorlukları, aile içi ilişkilerinde problem çözme becerilerini ve babalık rolünden beklentilerini kendi ifadelerine dayalı olarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Diyarbakır ilinde yaşayan 35 yaş üzeri bireylerin babalık doymu ile sosyo-kültürel ortamlar arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaçtan hareketle aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. 35 yaş üstü bireyler, babalık doyumunu nasıl anlamlandırmaktadırlar?
2. 35 yaş üzeri bireylerin babalık duygusu ile babalıktan beklentiler konusundaki görüşleri nedir?
3. 35 yaş üzeri bireylerin çocuk bakımı konusundaki deneyim ve görüşleri nedir?
4. 35 yaş üzeri bireylerin babalık rolü ve çocuklarla iletişim konularındaki görüşü nedir?
5. 35 yaş üzeri bireylerin kendi babalık özelliklerine ilişkin özdeğerlendirmesi nedir?
6. 35 yaş üzeri bireylerin aile büyükleri ile sosyal çevrelerinin çocuk yetiştirmeye yönelik etkileri konusundaki görüşleri nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Bu sayede problemin, kendi ortamında bütünsel bakış açısıyla çok boyutlu bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır.

Sandelowski'ye (2004) göre, nitel araştırma yöntemi, bireylerin sosyal dünyayı hangi biçimde anlamlandırdığını, tecrübe ettiğini, yorumladığını ve bilgiyi üretme süreçlerini nasıl izlediğini ve nasıl ürün ortaya çıkardığını anlamaya dönük strateji ve tutumları kapsamaktadır. Bu yönüyle ele alındığında nitel çalışmalar incelenen konu hakkında detaylı, zengin bilgiler elde edilmesine olanak sağlamaktadır. O nedenle, babalık doyumu olgusunun kendi gerçekliği içerisinde detaylı bir biçimde incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesine dönük olarak (Büyüköztürk vd., 2009), nitel araştırma yaklaşımlarından olgu bilim deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. "Amaçsal örnekleme yönteminde, araştırmacı kimlerin çalışma grubuna dahil edileceği konusunda kendisi değerlendirme yapmakta ve araştırmanın amacına en uygun, araştırma konusuna ilişkin zengin tecrübeye ve bilgiye sahip olduğunu öngördüğü/düşündüğü katılımcıları tespit etmektedir (Balci, 2007).

Araştırmanın örneklemini, Diyarbakır ili merkez ilçelerde yaşayan ve araştırmacının kurduğu sosyal ilişkilere dayalı olarak ulaşılan, çalışmaya gönüllü olarak katılan babalar oluşturmaktadır. Araştırmada farklı sosyo-kültürel ve eğitim düzeyine sahip kişiler dâhil edilmiştir. Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak toplamda 52 kişiyle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar B1, B2, B3, ..., B52 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmaya katılımcılarının kişisel özelliklerini gösterir bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara ait demografik özellikler

Kod	Yaş	Eğitim Durumu	Grup	Evlilik Süresi	Çocuk Sayısı	Evlilik Şekli	İlk kez baba olma yaşı
B1	36	Lise	A	9	3	Görücü usulü	30
B2	58	Doktora	B	32	3	Kendi isteğimle	26
B3	47	Lise	A	25	3	Akraba evliliği	23
B4	51	Yüksek Lisans	B	19	3	Kendi isteğimle	34
B5	39	Doktora	B	7	2	Kendi isteğimle	33
B6	35	Üniversite	B	7	2	Kendi isteğimle	28
B7	80	Okuryazar değil	A	60	10	Görücü usulü	20
B8	48	Üniversite	B	22	3	Görücü usulü	27
B9	41	Üniversite	B	12	3	Kendi isteğimle	30
B10	51	Doktora	B	27	2	Kendi isteğimle	24
B11	65	İlkokul	A	49	8	Akraba evliliği	17
B12	48	Doktora	B	22	2	Kendi isteğimle	27
B13	37	Üniversite	B	9	2	Kendi isteğimle	29
B14	43	Ortaokul	A	22	4	Akraba evliliği	21
B15	41	Lise	A	17	2	Görücü usulü	27
B16	41	İlkokul	A	16	4	Akraba evliliği	17
B17	35	İlkokul	A	10	3	Kendi isteğimle	25

B18	56	İlkokul	A	39	5	Görücü usulü	23
B19	36	Lise	A	16	4	Akraba evliliği	21
B20	44	İlkokul	A	20	3	Görücü usulü	30
B21	37	Okuryazar	A	8	4	Kendi isteğimle	26
B22	49	Üniversite	B	25	4	Akraba evliliği	25
B23	42	İlkokul	A	18	1	Görücü usulü	32
B24	58	Ortaokul	A	38	6	Akraba evliliği	22
B25	38	Ortaokul	A	7	3	Kendi isteğimle	26
B26	62	Üniversite	B	40	2	Akraba evliliği	29
B27	38	İlkokul	A	14	4	Görücü usulü	21
B28	41	Lise	A	20	3	Görücü usulü	22
B29	41	Ortaokul	A	20	3	Akraba evliliği	23
B30	51	Yüksek Lisans	B	19	3	Kendi isteğimle	34
B31	38	Yüksek Lisans	B	11	3	Görücü usulü	30
B32	47	Okuryazar değil	A	22	4	Görücü usulü	25
B33	49	İlkokul	A	26	3	Görücü usulü	29
B34	43	Üniversite	B	17	3	Görücü usulü	27
B35	61	Önlisans	B	36	6	Görücü usulü	24
B36	51	Lise	A	31	7	Akraba evliliği	21
B37	36	Ortaokul	A	14	4	Akraba evliliği	23
B38	49	Üniversite	B	21	4	Kendi isteğimle	32
B39	46	Ortaokul	A	28	5	Görücü usulü	19
B40	46	Lise	A	22	4	Kendi isteğimle	25
B41	43	Üniversite	B	23	3	Akraba evliliği	22
B42	48	İlkokul	A	27	5	Akraba evliliği	23
B43	66	İlkokul	A	50	16	Görücü usulü	23
B44	61	Üniversite	B	45	5	Akraba evliliği	17
B45	60	İlkokul	A	39	7	Görücü usulü	22
B46	36	Okuryazar değil	A	13	1	Görücü usulü	24
B47	35	Ortaokul	A	14	3	Kendi isteğimle	22
B48	57	Doktora	B	35	3	Görücü usulü	23
B49	49	İlkokul	A	27	3	Görücü usulü	22
B50	56	İlkokul	A	39	8	Akraba evliliği	19
B51	53	İlkokul	A	32	7	Akraba evliliği	18
B52	59	Lise	A	42	7	Görücü usulü	19

Katılımcı gurubu belirlerken araştırmacılar yaş faktörünü esas almış ve 35 yaş kriteri belirlenmiştir. TÜİK verilerinde erkeklerde orta yaşın 32,1 ve ortalama ömrün ise 75,9 olduğu saptanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021). 75.9'un aritmetik ortalaması olan 37,95 ile orta yaş olan 32.1 toplanarak 2 ye bölünmüş 35,025 yaş Türkiye'de erkek bireylerin orta yaşı olarak kabul edilmiş ve çalışma grubu bu yaş üzerindeki bireyler şeklinde sınırlandırılmıştır.

Çalışmaya katılan babaların en genci 35 yaşında iken, en yaşlısı 80 yaşındadır. Katılımcıların yaş ortalaması 47.65'dir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde katılımcılardan üçünün okuryazar olmadığı, birinin okuryazar, 14'ünün ilkokul, 7'sinin ortaokul, 8'inin lise, birinin ön lisans, 10'nun lisans, 3'ünün yüksek lisans, 5'inin de doktora mezunu olduğu görülmektedir. En

uzun süre evli olan katılımcı 60 yıldır evli iken, en deneyimsiz katılımcı 3 yıldır evliliğini yürütmektedir. Babaların ortalama evlilik süreleri 24,10 yıldır. Katılımcılar arasında iki babanın tek çocuğu bulunurken, bir babanın 16 çocuğu olduğu görülmektedir. Ortalama çocuk sayısı 4 olan katılımcıların, ilk kez çocuk sahibi oldukları yaş ortalama 24,63'tür. katılımcı babalar arasında görülen en erken evlilik yaşı 17 iken, en geç evlenen katılımcı 34 yaşında evlenmiştir. Katılımcılardan 16'sı akraba evliliği yaparken, 21'i görücü usulüyle evlenmiştir. 4 katılımcı kendi isteğiyle, 11 katılımcı da tanışarak evlendiğini ifade etmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak üzere çalışma grubundaki katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı tarafından, bu çalışmaya özgü olarak ve görüşmelerde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alanyazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle görüşme madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki dört öğretim üyesi ile Ölçme ve Değerlendirme alanından iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada üç kişi ile pilot görüşmeler yapılarak formun maddeleri test edilmiştir. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna son biçimi verilmiştir. Görüşme formu yedi demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların yaşlarını, eğitim durumlarını, evlilik sürelerini, çocuk sayılarını, evlenme biçimlerini, ilk kez baba oldukları yaşı ve isteyerek baba olup olmadıklarını belirlemeye dönüktür. Görüşme formunda demografik sorulardan sonra 5 ana temadan oluşan 20 soruya yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

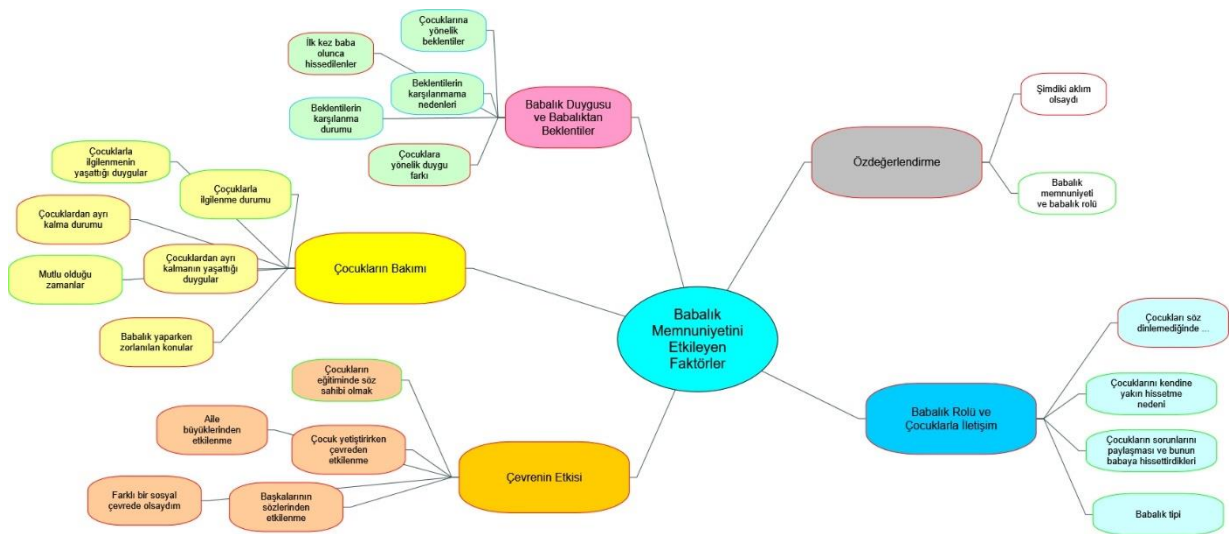
Çalışma kapsamında Diyarbakır ilinde ikamet eden çocuk sahibi 52 erkek katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmeler Kasım 2020 ile Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı (10 görüşmeci) salgın nedeniyle uzaktan (elektronik araçlar yardımıyla) yürütülmüştür. Bir kısmı ise (42 görüşmeci) sosyal mesafeye dikkat edilerek yüz yüze yapılmıştır.

Araştırma sırasında Diyarbakır'da 3 hafta kalınmış ve babalar ile yüz yüze görüşmeler 45 dk ile 2 saat arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir. Başlangıçta babaların vaktini almamak ve sıkılmamak için görüşme kısa tutulsa da daha sonra yapılan araştırmaya olan ilginin artması ve sorular bitse bile konuşmayı devam ettirmeleri sebebiyle görüşme süresi uzun tutulmuştur.

Konuşmanın başlangıcında gergin olan babalar ilerleyen süreçlerde daha rahat ve mutlu bir şekilde sohbe devam etmiş, bir nevi iç dökme ve dertlenme şeklinde konuşma ilerlemiştir. Kendilerine soru sorulmasından ve fikirlerinin alınmasından babalar oldukça hoşnut olmuşlardır. Görüşme yapılan bir ortamdan ayrıldıktan sonra görüşmeci telefon ile arayarak yeni birinin geldiğini ve araştırmaya katılmak istediğini, mümkünse gelmemizi mümkün değilse araç göndererek alınabileceğimizi söylemiştir. Bir kaç görüşmeci de akrabaları ile çalışmaya devam edilmesi için ısrar etmiştir. Çalışmanın şartlarına uygunluk durumuna göre bu teklifler değerlendirilmiş başlangıçta 35 kişi olarak planlanan çalışma grubu görüşmecilerin bu hevesli durumu karşısında 52 kişi olarak tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada yararlanılan tek veri kaynağı örneklem grubundaki katılımcılarla yapılan görüşmelerdir. Yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, bilgisayar ortamında dökümleri alınarak yazıya geçirilmiştir. Elde edilen dökümlerin tutarlılığını test etmek amacıyla başka bir kişiye daha incelenmiştir. Görüşme dökümlerinin ham hali üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış ve yazım hataları dışındaki ifadeler olduğu gibi bırakılmıştır.

Şekil 1. Araştırmanın Tema ve Kategorileri

Elde edilen veri, tümdengelsel içerik analiziyle çözümlenmiştir. Verinin çözümlenmesinde çalışma grubu kısmında verilen kodlar kullanılmıştır. Verinin çözümlenmesinde sayısallaştırmadan kaçınarak görüşme dökümleri gruplanmış, çalışmanın Şekil 1’de gösterilen beş ana teması oluşturulmuştur: Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler (1), Çocukların bakımı (2), Babalık rolü ve çocuklarla iletişim (3), Özdeğerlendirme (4) ve Çevrenin etkisi (5)

BULGULAR VE YORUM

Katılımcıların görüşleri özetlenerek kodlar oluşturulmuş ve benzer özelliklerine göre alt temalarla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda babalık duygusu ve babalıktan beklentiler temasında katılımcıların görüşlerine dayalı olarak oluşturulan kodlar ilk kez baba olunca hissedilenler, çocuklara yönelik duygu farkı, çocuklarına yönelik beklentiler, beklentilerin karşılanma durumu ve beklentilerin karşılanmama nedenleri alt temalarında kümelenmiştir. Çocukların bakımı temasında oluşturulan kodlar çocuklarla ilgilenme durumu, çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular, çocuklardan ayrı kalma durumu, çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular, mutlu olduğu zamanlar ve babalık yaparken zorlanılan konular alt temalarıyla ilişkilendirilmiştir. Babalık rolü ve çocuklarla iletişim temasında oluşturulan kodlar çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni, çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri, babalık tipi ve çocuklar söz dinlemediğinde... alt temalarında kümelenmiştir. Özdeğerlendirme temasında geliştirilen kodlar babalık memnuniyeti ve babalık rolü ile şimdiki aklım olsaydı alt temalarıyla ilişkilendirilirken; Çevrenin etkisi temasında oluşturulan kodlar aile büyüklerinden etkilenme, çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu, başkalarının sözlerinden etkilenme, farklı bir sosyal çevrede olsaydım ve çocukların eğitiminde söz sahibi olmak alt temalarında kümelenmiştir.

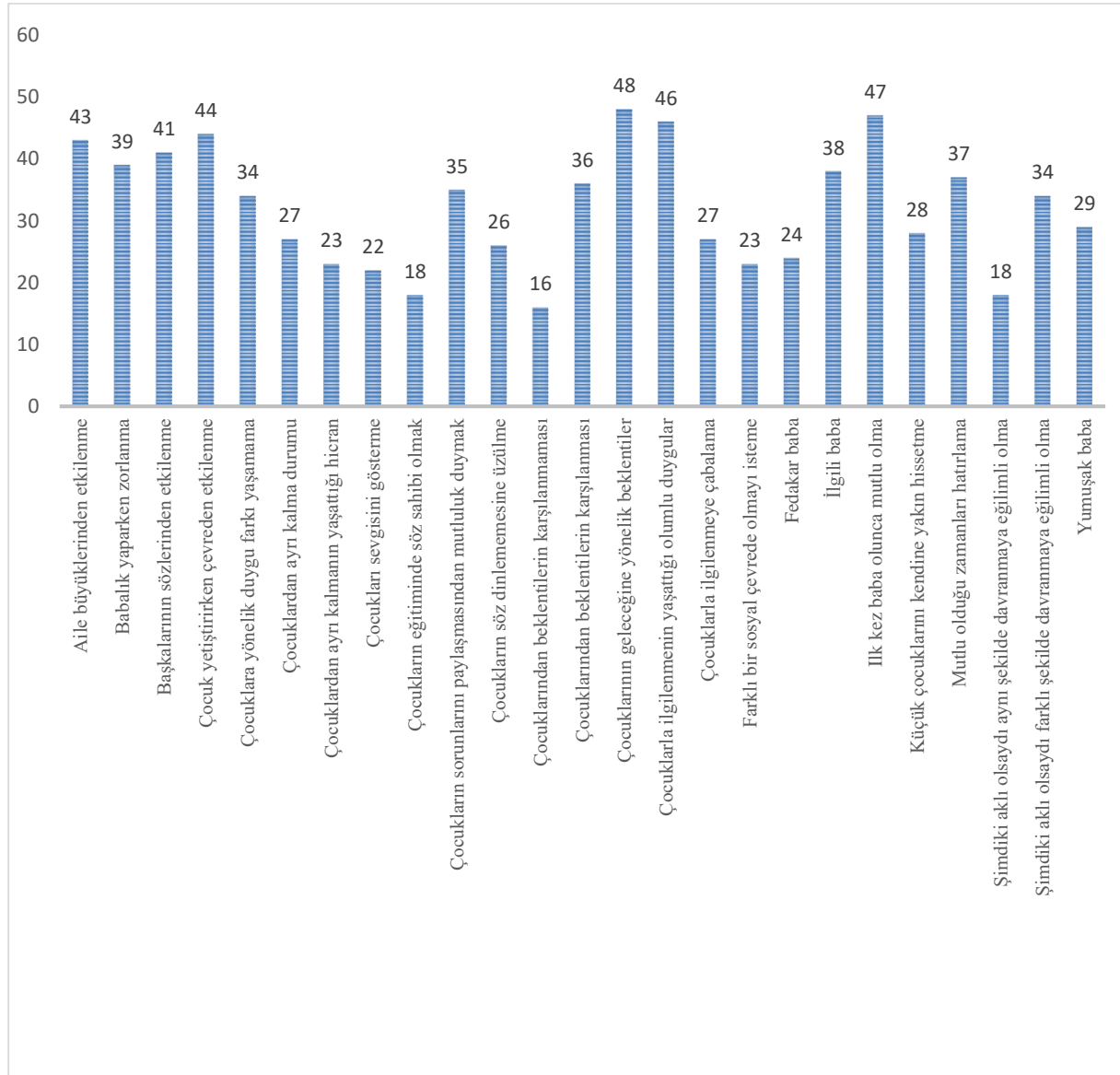
Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar üzerinde ön incelemeler yapılarak katılımcıların babalık doymaları ile sosyo-kültürel ortam ilişkisine yönelik görüşleri arasında benzerlik bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa ne düzeyde olduğunu incelemek amacıyla Pearson kelime korelasyon analizi yapılmıştır. Katılımcı babalar arasında en yüksek benzerlik düzeylerinin B3 kodlu (66 yaşında, ilkokul mezunu, 50 yıllık evli, görücü usulüyle evlenmiş) katılımcı ile B23 kodlu katılımcının (A, 42, ilkokul, 18 yıllık evli, görücü usulü) ($r=0.64$, $p<.01$); B20 kodlu katılımcının (A, 44, ilkokul, 20 yıllık evli, görücü usulü) ($r=0.59$, $p<.01$), B32 kodlu katılımcının (A, 47, okuryazar değil, 22 yıllık evli, görücü usulü), ($r=0.59$, $p<.01$), B31 kodlu katılımcının (B, 38, yüksek lisans, 11 yıllık evli, görücü usulü) ($r=0.58$, $p<.01$), B39 kodlu katılımcının (A, 46, ortaokul, 28 yıllık evli, görücü usulü) ($r=0.57$, $p<.01$) ve B22 kodlu katılımcının (B, 49, üniversite, 25 yıllık evli, akraba evliliği) ($r=0.56$, $p<.01$) kodlu görüşleri arasında olduğu görülmektedir. Görüşleri arasında en yüksek düzeyli benzerlikler bulunan katılımcıların ortak özelliğinin görücü usulüyle ya da akraba evliliği yapmış olmaları dikkat çekicidir.

Diğer taraftan en düşük benzerliklerin ise B6 kodlu katılımcı (35 yaşında, üniversite mezunu, 7 yıllık evli kendi isteğiyle evlenmiş) ile B49 (A, 49, ilkokul, 27 yıllık evli, görücü usulü) ($r=0.08$, $p>.05$), B41 (B, 43, üniversite, 23 yıllık evli, akraba evliliği) ($r=0.08$, $p>.05$) görüşleri arasında olduğu görülmüştür. En düşük benzerliklerin görüldüğü gruptaki katılımcılar

arasındaki en belirgin farkın evlilik biçimleri olması dikkat çekicidir. B6 kodlu katılımcı kendi isteğiyle ve tanışarak evlilik yapmışken, B49 görücü usulüyle evlenirken, B41 de akraba evliliği yapmıştır. Katılımcıların görüşleri arasındaki en yüksek ve en düşük benzerlik düzeylerinin evlilik biçimlerinden etkileniyor olduğu izlenimi edinilmiştir. Bu izlenime dayalı olarak, kendi isteğiyle evlenen katılımcıların babalık doyumlarının görücü usulüyle evlenmiş olanlar ile akraba evliliği yapmış olanlardan farklı olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek odaklandıkları konular incelenmiş, sıklıkla kullandıkları sözcükler arasındaki benzerlikler değerlendirilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Görüşmelerde Öne Çıkan Kavramlar

Şekil 2 incelendiğinde katılımcıların üzerinde en fazla durdukları konunun, çocuklarının geleceği hakkında beklenti sahibi olmak (48, %92) olduğu görülmektedir. Katılımcılar sıklık (f) ve oran (%) durumuna göre sırasıyla çocuklarının geleceğine yönelik beklentiler (48, %92), ilk

kez baba olunca mutlu olma (47, %90), çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı olumlu duygular (46, %88), çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme (44, %85), aile büyüklerinden etkilenme (43, %83), başkalarının sözlerinden etkilenme (41, %79), babalık yaparken zorlanma (39, %75), ilgili baba (38, %73), mutlu olduğu zamanları hatırlama (37, %71), çocuklarından beklentilerin karşılanması (36, %69), çocukların sorunlarını paylaşmasından mutluluk duymak (35, %67), çocuklara yönelik duygu farkı yaşamama (34, %65), şimdiki aklı olsaydı farklı şekilde davranmaya eğilimli olma (34, %65), yumuşak baba (29, %56), küçük çocuklarını kendine yakın hissetme (28, %54), çocuklardan ayrı kalma durumu (27, %52), çocuklarla ilgilenmeye çabalama (27, %52), çocukların söz dinlememesine üzülmeye (26, %50), fedakar baba (24, %46), çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı hicran (23, %44), farklı bir sosyal çevrede olmayı isteme (23, %44), çocukları sevgisini gösterme (22, %42), çocukların eğitiminde söz sahibi olmak (18, %35), şimdiki aklı olsaydı aynı şekilde davranmaya eğilimli olma (18, %35), çocuklarından beklentilerin karşılanmaması (16, %31) konularını ön plana çıkarmışlardır.

Katılımcılara babalık duygusu ve babalıktan beklentilerinin neler olduğuna ilişkin sorular yöneltilmiş ve verilen yanıtlar incelenerek Tablo 2'deki alt tema ve kodlar oluşturulmuştur:

Tablo 2

Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler konusunda oluşturulan kategori ve kodlar

Alt tema	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
İlk kez baba olunca hissedilenler	Ağlamaya başlama	Bambaşka bir heyecan ve mutluluk yaşama
	Aile olduğunu hissetme	Gurur duyma
	Büyüklerinden utanma	İlk defa ölümden korkma
	Çok sevinme	Sorumluluk aldığını hissetme
Çocuklara yönelik duygu farkı	Sorumluluk aldığını hissetme	Yaşamın daha anlamlı hale gelmesi
	İkinci çocukta duyguların azalması	İkinci çocukta alışılmış oluyor
	Duygu farkı yaşanmaması	Son çocukta baba olmayı daha iyi anlama
	Utanmanın kırılması	Farklılık olmaması
Çocuklarına yönelik beklentiler	Kaygıların azalması	
	Çocukların kendi ayaklarının üzerinde durması	Babalarına saygılı olmaları
	Babalarını dinlemeleri	Hayatta başarılı olmaları
	Babalarının arayıp sormaları	Dünyaya katkı sunmaları
Beklentilerin karşılanma durumu	Babalarına danışmaları	İleride babanın yanında olmaları
	Vatana millete faydalı insanlar olmaları	Kimseye muhtaç olmamaları
	Beklentilerin çoğunun karşılanması	Çevrelerine örnek olmaları
	Babanın beklentisinin olmaması	Beklentilerinin yarısından fazlasının karşılanması
Beklentilerin karşılanmama nedenleri	Babanın beklentisinin olmaması	Babanın beklentisinin olmaması
	Babalık görevlerinin yeterince yapılmaması	Çocukların teknolojiye bağımlı hale gelmesi
	Zamanın çocuklarıyla baş etmenin zorluğu	Babanın geleneksel beklentilerinin çocuklarda karşılık bulmaması
	Çocukların yaşlarının büyük olması (ergenlik ve üzeri)	Kuşak farkı
	Kuşak çatışması yaşanması	Sosyal medyanın olumsuz etkileri
Ekonomik olanaksızlıklar	Çocuklarının yaşça küçük olması	

Tablo 2 incelendiğinde. çalışmaya katılan babaların ilk kez baba olduklarında çok heyecanlı oldukları, daha sonraki baba olma durumlarında ise bu heyecanın yerini deneyime bıraktığı görülmektedir. Yanı sıra, katılımcıların çocuklarına yönelik bir miktar duygu farkı yaşamış oldukları izlenimi edinilmiştir. Katılımcıların çocuklarından beklentilerinin çoğunlukla çocuklarının geleceklerinin iyi olması, kendilerini geliştirip çevreye katkı sunmaları iken bir baba olarak ta çocuklarının kendilerine saygı göstermelerini istedikleri görülmektedir.

Tablo 3

Çocukların bakımı konusunda oluşturulan kategori ve kodlar

Alt tema	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
Çocuklarla ilgilenme durumu	Alt değiştirme dışında her şeyi yapma Çocuklarla ilgilenmeme Çocuğun bakımını anneye bırakma Çocukları gezdirmeye Nadiren çocukların bakımını üstlenme	Çocukların bakımını anneye bırakma Çocuklarını gezdirmeye Fırsat buldukça bakımlarını üstlenme Sağlık dışında ilgilenmeme
Çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular	Baba olduğunu anlama Çocuğuyla duygusal bağ kurma Huzur ve mutluluk duyma	Kendini iyi bir baba olarak hissetme Mutlu ve yorgun hissetme Sorumluluğunu yerine getirdiğini hissetme
Çocuklardan ayrı kalma durumu	Düzenli aralıklarla çocukları ziyaret eder Çocukları küçük olduğu için birlikte yaşarlar Düzensiz aralıklarla çocukları ziyaret eder	Düzenli aralıklarla çocukları ziyaret eder Çocukları küçük olduğu için birlikte yaşarlar Düzensiz aralıklarla çocukları ziyaret eder
Çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular	Çok memnun olma ve kendini iyi hissetme Özlem duyma Huzursuz hissetme	Özlem duyma Hüzünlenme Mutluluk duyma ve keyif alma Merak etme
Mutlu olduğu zamanlar	Çocukların aileleriyle mutlu olduğunu gördüğünde Babalarına karşı saygılı davrandıklarında Evlendiklerinde Kendilerini özgürce ifade edebildiklerinde Birlikte vakit geçirdiklerinde	Çocuklarla birlikte etkinlik yapıldığında Çocukların kendilerini sevip saydığına Sorunlarını çözdüğünde Eşleriyle mutlu olduklarında Ekonomik bağımsızlıkların kazandıklarında
Babalık yaparken zorlanılan	Babalarının sözünü	Ergenlik dönemine girdiklerinde

konular	dinlemediklerinde Evliliklerinde sorun yaşadıklarında İhtiyaçlarını karşılayamadığında	Annesi ile anlaşmazlıklar çocuklara yansıdığına İhtiyaçlarını karşılayamadığında Çocuklar babalarına ilgi göstermediğinde
----------------	--	--

Tablo 3'e göre babaların çocuklarla ilgilenme ve çocukların bakımını yapma konularındaki sorumluluğu çoğunlukla annelere bırakma eğiliminde oldukları söylenebilir. Babalar çocuklarıyla ilgilendiklerinde kendilerini mutlu ve huzurlu hissederken, onlardan ayrı kaldıklarında durumlarını merak etmekte, kaygılanmaktadırlar. Çocuklarının kendilerini geliştirmeleri ve eşleriyle iyi geçinmeleri babalar için mutluluk kaynağı iken, babalarının sözünü dinlemediklerinde ve sorunlarını onlarla paylaşmadıklarında da bu durum babalarda üzüntü nedeni olmaktadır.

Tablo 4*Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodlar*

Alt tema	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
Çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni	En küçük çocuğa yakınlık duyma Kendisine ilgi gösteren çocuğa daha fazla ilgi duyma Kızına daha yakın hissetme	Kendine benzer özellikleri çok olan çocuklara daha yakın hissetme İş konusunda babaya destek olanlara daha fazla yakınlık hissetme Oğluna daha yakın hissetme İlk çocuğa daha yakın hissetme En küçük çocuğa daha yakın hissetme
Çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri	Çocukların sorunlarını daha çok anneye paylaşması nötr bir duygu Sorunlarını paylaşmaları babalarını mutlu eder Görüşünü almaları mutlu eder	Anneyle sorunlarını paylaşmaları sorumluluğun azaldığını hissettiriyor Sorunlarını çözmek mutlu hissettirir Kendini baba gibi hissettirir
Babalık tipi	Ailesi için çalışan baba Demokrat Otoriter Sevmeyi bilen Tatlı sert Merhametli	Ailenin yükünü sırtında taşıyan Ailesine bağlı İlgili ve ikna edilebilir Otoriter Süper baba Duygusal bir baba
Çocuklar söz dinlemediğinde...	Annelerine söylemi ve onun ilgilenmesini sağlama Konuşup orta yolu bulmaya çalışma Mutsuz olup bekleme Çocukların dediğini yapma Uyarı ve tehdit etme	Bağırarak dediğini yaptırma Ceza ile tehdit etme Bazen kızarak bazen konuşarak Uzlaşmaya çalışma Annenin devreye girmesini sağlama

Tablo 4 incelendiğinde babaların kendilerine daha yakın gördükleri çocuklarının genellikle en küçük çocukları olduğu, yanı sıra kendilerine en fazla yakınlık gösterenler olduğu görülmektedir. Diğer taraftan babalarına en fazla destek olan çocuklarına karşı daha babaların

fazla duygusal yakınlık hissetmeleri de söz konusudur. Çocukların sorunlarını paylaştıklarında babalarının sorun çözücü olarak mutlu olduğu, kendilerini ailelerine adanmış bir kişi olarak gördüklerini ifade etmeleri de bir diğer dikkat çeken bulgudur. Çocuklar söz dinlemediklerinde babaların konuya anneye havale etmeye eğilimli oldukları görülmektedir.

Tablo 5

Öz değerlendirme konusunda oluşturulan kategori ve kodlar

Alt tema	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
Babalık memnuniyeti ve babalık rolü	Aile bağlarının güçlü olması	
	Çocuklarının ayakları üzerinde durması	Çocukların babalarının yolunda gitmesi
	Çocuklarının başarılı olması	Babaya saygı ve sevgi duymaları ve bunu göstermeleri
	Kendi ailelerinde mutlu ve huzurlu olmaları	Akademik başarılarının iyi olması
	Çocuklarını iyi ve ahlaklı yetiştirmiş ise	İş gücü sahibi olmaları
	Çocuklarının maddi durumları iyiye	Ekonomik durumlarının iyi olması
		Vatana millete yararlı olmaları
Şimdiki aklım olsaydı	16 yerine iki çocuk yapardım	Aynısını yapardım
	Ana dillerini öğrenmeleri için çaba sarf ederdim	Çocuklarla ilişkileri kuvvetli tutardım
	Hiç çocuk yapmazdım	Çocuklarla daha fazla zaman geçirirdim
	Daha fazla ilgilenirdim	Hiç çocuk yapmazdım
	Doğrularımdan ödün vermezdim	
	Onları daha iyi okuturdum	

Tablo 5 incelendiğinde, çalışmaya katılan babaların, çocukları istedikleri gibi eğitim almışsa, ekonomik durumları iyiye, iyi ve ahlaklı bir şekilde yetişmişlerse ve yaşamda başarılı iseler babalık doyumlarını daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Diğer taraftan babaların bir bölümünün çocuklarına yönelik yaptıkları ve yapmadıkları davranışlardan dolayı pişmanlıklar yaşadıkları da görülmektedir.

Tablo 6

Çevrenin etkisi konusunda oluşturulan kategori ve kodlar

Alt tema	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
Aile büyüklerinden etkilenme	Babayı örnek alma	Babayı örnek alma
	Dayı ve amcağı örnek alma	Dedeyi, amcağı ve dayıyı örnek alma
	Hiç kimseyi örnek almama	Hiç kimseyi örnek almama
Çocuk yetiştirirken	Çocukların çevreye uyum göstermesini	Öncelikle çocuğunu düşünme

çevreden etkilenme durumu	isteme Çevrenin tepkilerini kafaya takma Çevrenin baskını göze alarak çocuklarına sahip çıkma	Çevrenin tepkisine göre hareket etme Çevrenin ne dediğini önemsememe Eşinin tepkilerini birinci öncelik kabul etme
Başkalarının sözlerinden etkilenme	Söyleyen kişinin özelliklerine göre hareket etme (söyleyen dinleyenden eğitimce üstünse daha çok dikkate alınır) Evet, duygu durumunu etkiler Hayır kimsenin ne dediğine bakılmaz	Duygusal anlamda etkilenmemeye çalışma Evet, duygu durumunu etkiler Öncelikle çocuklara güven duygusunu geliştirme Söylenenleri akıl süzgecinden geçirip ona göre hareket etme
Farklı bir sosyal çevrede olsaydım	Evet farklı bir sosyal çevre baba ve çocuk ilişkilerinde daha iyi etkiler yapabilirdi Hayır, değişen bir şey olmazda	Evet, farklı çevreler farklı etkiler yapar Hayır, aile dinamikleri neyse öyle olur
Çocukların eğitiminde söz sahibi olmak	Çocuklar konusunda sorumluluğu anneye bırakma Eşiyle münakaşa etme Orta yolu bulmaya çalışma	Annelerin çocuklarına yönelik kayırmacı davranışlarının zorlaması Eşinin destek olması Tartışıp orta noktada buluşmaya çalışma Eşi ve çocuklarının düşüncelerini dikkate alma

Tablo 6 incelendiğinde katılımcı babaların büyük bölümünün çocuklarını yetiştirirken kendi babaları, amcaları, dayıları, dedeleri gibi ailedeki büyük ebeveynlerden ve çevrelerindeki diğer büyük yaşlı kişilerin söz ve davranışlarından etkilendikleri görülmektedir. Etkilenmediğini ifade eden babaların da ifadeleri incelendiğinde kendi ailelerinde bu yönde bir eğitim aldığı izlenimi edinilmiştir. Katılımcı babaların yarısından fazla farklı bir sosyal çevrenin her halükarda baba çocuk ve aile etkileşiminde değişikliğe yol açabileceğini düşündükleri, bir bölümünün de önemli olanın aile dinamikleri olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Babaların genel olarak çocuklarının eğitimi ve diğer konularda sorumluluğu anneye devretme eğilimi gösterdiği, çatışma durumlarında da ya orta yolu bulmaya ya da anneye itaat etme yolunu tercih ettiği izlenimi edinilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Diyarbakır ilinde yaşayan 35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumu ile sosyo-kültürel ortamlar arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlayan bu çalışmaya çocuk sahibi 52 erkek katılmıştır. Çalışmada, Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler konusunda katılımcıların ilk

kez baba olduklarında hissettikleri duygular incelenmiş ve eğitim düzeylerine göre benzer görüşler dile getirdikleri görülmüştür. Katılımcılardan 47'si baba olduğunun haberini aldığı anda duygusal olarak yoğunluk yaşadığını, kimi bu duygu yoğunluğunu ağlayarak kimi başkalarıyla paylaşarak yaşadığını ifade ederken, beş tanesi de içinde buldukları kültürel ortamın etkisiyle çocuğu olduğu için bir tepki veremediğini ifade etmiştir. Kimi katılımcılar yaşlarının küçük olması nedeniyle baba olmanın nasıl bir şey olduğunu o an tam olarak idrak edemediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların ilk kez baba olduklarını öğrendiklerinde sorumluluk duygusu altına girdiklerini düşündükleri, artık yalnızca kendileri için değil, çocukları için de yaşamaları gerektiğini anladıkları buna bağlı olarak da ölümden korkmaya başladıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Hamilelik süreciyle birlikte annelerde gözlemlenen çocuğunun varlığını hissetme, çocuğunu benimseme, ebeveyn olmaya başladığını hissetme gibi değişimlerin babalar için görece daha geç başlaması, bir yönüyle babalığın anneliğe göre daha geç başlamasıyla açıklanabilir.

Babalık bir erkeğin yaşamını tamamen değiştiren bir olgudur (Lamb, 2001). Baba olmakla birlikte bir erkeğin hem ağır sarsıntılar geçirmeye hem de mutluluk ve huzur duymaya, sorumlulukların türlü türlü omuzlamaya ve kendi çemberinden sıyrılıp ailesi için yaşamaya gayret göstermeye çabaladığı söylenebilir (Çabuklu, 2007; Gaertner ve diğerleri, 2007; Hablemitoğlu, 2009; Poyraz, 2007; Sevil ve Özkan, 2009). Tabi bu durumun tüm erkekler için aynı şekilde yaşandığını söylemek olanaksızdır. Bununla birlikte teknoloji çağının yaşandığı günümüzde erkeklerin ve eşlerinin eğitim düzeyleri arttıkça, kitle iletişim araçlarını yoğun bir biçimde kullandıkça duygu paylaşımlarını daha sık yapmaya başladıkları, bunun sonucunda da çocuklarını ve eşini sahiplenmeye daha yakın olduğu düşünülebilir. Bireysel ve bölgesel kültürel farklılıklar erkeklerin sayılan özellikleri daha yoğun ya da daha seyrek yüklenmelerine neden olabilmektedir.

35 yaş üzeri babalar arasında çocuklarına yönelik duygu farkları olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar arasında birden fazla çocuğu olanların tüm çocuklarına eşit düzeyde yakınlık duyduğunu ifade etmelerinin yanında, görüşmelerdeki sondaj sorularla aslında en son dünyaya gelen çocuklarına karşı, çocuklarının cinsiyetinden bağımsız olarak, daha fazla duygusal yakınlık hissettikleri görülmüştür. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bu yakınlığın iki taraflı olduğu, en küçük çocuğun büyüklerine göre babalarına karşı daha ilgili davrandığı, babaların da küçük çocukların korunması gerektiği düşüncesiyle hareket ederek küçük çocuklardan gördükleri ilgiye fazlasıyla karşılık verdikleri belirlenmiştir. Lise ve öncesi eğitime sahip olan katılımcılar çocuk sayısı arttıkça, büyüklerden utanma duygusunu kırarak çocuklarıyla daha fazla ilgilenmeye başladıklarını dile getirirken, üniversite ve üzeri düzeyde eğitimi olan katılımcılar da

bireysel olgunlaşmayla birlikte çocuklarına yönelik duygu ifadelerinde daha cömert olduklarını ifade etmişlerdir. Her iki gruptaki katılımcılar da deneyimleri arttıkça çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini, diğer bir ifadeyle çocuklarına daha fazla önem vermeyi öğrendiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

İlgili alanyazın incelendiğinde babaların çocuklarıyla birlikte geçirdikleri zamanın artmasıyla, çocuklarına yönelik duygusal bağlarının daha da güçlendiği görülmüştür (Gaertner ve diğerleri, 2007; Hablemitoğlu, 2009; Kasapoğlu, 1994; O'connell, 1993). Yanı sıra çocuklarıyla kurdukları iletişimin niteliği arttıkça babaların bu işi daha fazla sahiplendikleri ve anneye daha fazla katkı sunmaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır (Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009; Lamb, 2001; Kasapoğlu, 1994; Zeybekoğlu, 2013).

Katılımcı babaların çocuklarına yönelik beklentileri çoğunlukla çocuklarının kendi ayakları üzerinde durmaları, kendilerini yetiştirmeleri, iyi eğitim almaları, iyi evlat olmaları ve babalarına yönelik saygılı davranışlar göstermelerine odaklanmaktadır. Tüm katılımcılar çocuklarını iyi bir eğitim almasını ve geleceklerini kendilerinin belirlemesini ve rahat bir yaşam sürmelerini istemektedir. Bu durum babalığın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Tüm eğitim düzeylerindeki babalar çocuklarının kendilerini geliştirmeleri ve içinde yaşadıkları topluma ve dünyaya katkı sunan yararlı kişiler olmalarını önceliklediklerini ifade etmişlerdir. Lise ve altı eğitime sahip olanlar çocuklarının kendilerini yaşama hazırlayacak biçimde eğitim görmelerini, üniversite ve üzeri eğitime sahip olanlar da çocuklarının toplumda örnek olarak gösterilen kişiler arasında olmasını bekledikleri görülmüştür.

Katılımcılar arasında bir baba olarak çocuklarından kendilerine yönelik saygı görme, fikrinin sorulması ve benzeri beklentilerinin büyük oranda karşılandığını ifade edenler olduğu gibi yarı yarıya karşılandığını, bunun da çocuklarının yaşlarının küçük olması nedeniyle düşük kaldığını ifade edenler olmuştur. 35 yaş üzeri babalar arasında beklentilerinin karşılanmadığını düşünenler bunun çoğunlukla zamanın değişmesiyle, günümüzde aile ve akrabalık ilişkilerini zayıflamasıyla, çocuklarının yaşlarının küçük olmasıyla, bireysel ve bencil yaşayan bir neslin geliyor olmasıyla, teknolojinin çocukları aileden uzaklaştırmasıyla ve kendilerinin çocuklarına yönelik yeterince ilgi göstermemesiyle ve onların gereksinimlerini karşılamak için yeterli zamanı ayırmamakla ilişkilendirmektedirler. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde beklentilerinin karşılanmamasının dış faktörler, zamanın değişmesi, bireyselleşme ve babaların yanlış tutumlarının bir sonucu olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Çocuk bakımı konusunda katılımcıların görüşlerinin eğitim düzeylerine göre çok fazla farklılaşmadığı izlenimi edinilmiştir. Hem lise ve altı eğitime sahip olan babalar hem de üniversite ve üzeri mezuniyeti olan babaların çocuklarıyla ilgilenme durumlarının benzer olduğu

her iki gruptakilerin de çocuk bakımıyla ilgili olarak eşlerine yardımcı oldukları, çocuklarının eğitimlerine katkı sundukları, çocukları gezdirerek, sağlık ihtiyaçlarını karşılayarak, günlük gereksinimlerini yerine getirerek çocuk yetiştirme sürecine katıldıkları görülmüştür. Bununla birlikte kimi katılımcılar da çocuklarıyla ilgilenmediklerini, onlar için en fazla ayda bir saç traşı yapılması için kuaföre götürme gibi zaman ayırdıklarını ve çocukların bakımıyla ilgili kalan tüm işleri annelerine bıraktıklarını ifade etmişlerdir. İlgi eksikliği yaşanan durumlar eğitim düzeyinden bağımsız olarak görülebilmektedir.

Çocuklarıyla ilgilenen katılımcılar bundan büyük mutluluk duyduklarını, neredeyse yaşamlarının anlamını hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı babaların çocukları sevinince kendilerinin de sevindiklerini, baba olduklarını anladıklarını ifade etmeleri dikkat çekicidir. Çocuklarıyla bütünleşmeyi işaret eden bu duyguların babalarda gelişmiş olması onların deneyimli baba olmaya doğru ilerlediklerini düşündürmektedir. Katılımcılar çocuklarıyla ilgilendikçe onlara daha fazla bağlandıklarını ifade etmişlerdir. Çocuk sevgisinin çocuklarla ilgilenme süresi arttıkça artması, annelerin çocuklarına olan ilgi, şefkat ve merhametlerinin kaynağına da işaret ediyor denilebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde günümüzde babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirir oldukları yönünde sonuçlara ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir. Kocatepe ve Bilgi (2018) tarafından yürütülen çalışmada bu çalışmaya benzer şekilde babaların çocuklarıyla oyun parklarında birlikte zaman geçirmeye çalıştıkları, çocuklarını mutlu etmek için onlarla daha fazla iletişim kurmaya çabaladıkları ve bunların yanında anneye daha fazla destek oldukları görülmüştür.

Covid-19 salgın süreciyle birlikte babaların evde eş ve çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeye başlamaları, aile üyelerinin yaşamdan beklentilerini daha iyi anlamalarına katkı sunmuş olabilir. Bunun doğal bir sonucu olarak babaların anneleri çocuk yetiştirme konusunda daha fazla destekleme eğilimi duyacakları beklenebilir. Babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme nedenlerini inceleyen Dolunay ve Erdem (2018) tarafından yürütülen çalışmada, yaşam koşullarının babaları çocuklarıyla ve aileleriyle daha fazla ilgilenmeye yönlendirdiği, bu yönlendirmenin babaların kimlik inşasına katkı sunduğu ve böylelikle olumlu bir döngü oluştuğu görüşü işlenmiştir. Anılan araştırmacıların dile getirdikleri görüşler Covid-19 salgınının babalar üzerindeki olası etkileri konusunda bu çalışmada öne sürülen görüşleri destekler niteliktedir.

Çocukları büyümüş ve evlenmiş olanlar ile eğitim görmek amacıyla evden ayrılmış olanların fırsat buldukça babalarını arayıp sordukları, babaların da bundan büyük moral doyum sağladıkları görülmüştür. Diğer taraftan aile ilişkileri güçlü olmayan ya da eşi ve çocuklarından ayrı yaşayan katılımcıların çocuklarıyla ilişkilerinin düşük düzeyde olması, yeterli iletişim kurmamaları nedeniyle çocuklarından haberdar olamadıkları da bir gerçek olarak ortaya

çıkılmaktadır. İfadeleri incelendiğinde çocuklarından ayrı kalmak babalarının önemli bir bölümü için bir özlem sebebi iken, kimi babalar da çocuklarının evden uzaklaşmasının onlara iyi geldiğini, tabir yerindeyse kafalarını dinleyip mutlu olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Çocukların evden ayrılmaları her ne kadar birçok babayı duygusal açıdan zorlasa da çocukların babalarını arayıp sormaları, sorunları hakkında ona danışmaları, arada bir araya gelip sohbet etmeleri, gönüllerini alacak aktiviteler yapmaları ve benzeri konuların katılımcıların çocuklarının büyümesinden memnuniyet duyduklarını da göstermektedir.

Katılımcı babalara göre çocuklarıyla vakit geçirmek onlar için en büyük mutluluk kaynağıdır. Böyle düşünmeyen babalar olmakla birlikte katılımcıların çoğunluğunun, evden ayrıldıktan sonra çocuklarının mutlu olduklarını, huzurlu bir yuva kurduklarını görmekten mutlu oldukları söylenebilir. Çocuklarının kendilerine ilgi göstermesi babalar için en önemli huzur ve mutluluk kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Fikrinin sorulması, çocukları tarafından sayılıp sevmek, çocuklarının okul yaşamlarında akademik başarılarının iyi olması, kendilerini özgür bir biçimde ifade edebilecek şekilde geliştirmeleri gibi konular babalar için mutluluk vesileleridir.

Kocatepe ve Bilgi (2018) tarafından yürütülen çalışmada bu çalışmada ulaşılan sonuçlara benzer şekilde, babaların çocuklarıyla zaman geçirmeye çok aşına olmamakla birlikte, bu durumun hızlıca değişme eğilimi gösterdiği, babaların çocuklarıyla zaman geçirdikçe kendilerini daha fazla mutlu ve huzurlu hissettikleri, bunun doğal sonucu olarak ta çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme isteği duydukları gözlenmiştir. Böylelikle babaların güven duygusunun yanında ailesini koruyup kollayan kişi imajına da sahip oldukları görülmüştür. İlgili alanyazında bu konuda ulaşılan sonuçları destekleyen çeşitli araştırmalara ulaşılmıştır (Erdoğan, 2004; Güngörmüş, 2003; Poyraz, 2007; Sevil ve Özkan, 2009; Zeybekoğlu, 2013).

Babalık günümüzde en fazla zorlanılan konulardan olmanın yanında, aile içinde yaşanan kimi olayların katılımcıların babalık rol ve yükümlülüklerini yerine getirmede daha fazla zorlanmalarına yol açmaktadır. Katılımcılar bir baba olarak çocuklarının, dediklerini yapmalarını beklemektedirler. Eğer çocukları babalarının dediğini yapmaz ve kendi bildiklerini yapmaya kalkıştırlarsa ve sonunda da olumsuz durumlarla karşılaşılırlarsa bu babalık görevini yerine getirmede katılımcıları en fazla zorlayan konuların başında gelmektedir. 35 yaş üzeri katılımcıların babalık yaparken en fazla zorlandıkları ikinci konunun ekonomik durumlarıyla ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olmayan katılımcılar çocuklarının isteklerini yerine getiremediklerinde ya da ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında kendilerini kötü hissetmektedirler. Diğer taraftan kendilerini ikinci ebeveyn olarak gören, evde annenin otoritesini kabul eden ve çocuk yetiştirmenin öncelikle annenin işi olduğunu düşünen babaların, annelerle

herhangi bir konuda çekişme yaşamaları durumunda çocuklarıyla ilgili sorumluluğu büyük oranda annelere yükledikleri izlenimi edinilmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde birçok babanın çocuklarıyla ilgilenmekte kimi güçlükler yaşadıkları görülmektedir. Babaların çocuklarıyla ilgili en fazla güçlük yaşama nedenleri çocuk yetiştirmenin sorumluluğunu taşıma ile ilgilidir. Babalar çocuklarının sağlığını, eğitim yaşamlarını, kişilik eğitimlerini ve diğer konuları detaylı olarak takip etmeye başladıkça daha önce karşılaşmadıkları güçlükleri farketmeye başlamaktadırlar (Avşar, 2017; Çabuklu, 2007; Güngörmüş, 2003; Lamb, 2001) Bu konuda Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların çocuklarının sorumluluklarını üstlenirken yaşadıkları zorlukların bu çalışmada Diyarbakırlı babalarının ifade ettikleriyle örtüşmesi çalışmaların birbirini desteklemesini sağlamaktadır.

35 yaş üzeri babalar bu rolü yerine getirirken çocuklarıyla yeterli düzeyde iletişim kurmaya özen göstermektedirler. Birden fazla çocuğu olan babaların büyük bölümü kendilerini tüm çocuklarına yakın hissettiklerini ifade etmelerinin yanında, görüşme dökümleri detaylı incelendiğinde aslında kendilerine en fazla yakınlık gösteren çocuklarına daha fazla ilgi gösterdikleri görülmektedir. Burada kazan - kazan etkileşiminin varlığından söz edilebilir. Çocuk babasına ilgi göstererek babasının yakınlığını kazanırken, baba da çocuğa yakınlığını artırarak çocuğun ilgisinin devamlılığını kazanmaktadır. Diğer taraftan babalara en fazla yakınlık gösteren çocukların, en küçük çocuklar olması da dikkat çekicidir. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde cinsiyetlerinden bağımsız olarak, küçük çocukların gerek korunma ihtiyacı gerekse gelişim özellikleri nedeniyle duygusal olarak babaya düşkün olmaları, babaların en küçük çocuklarına karşı koruma güdüsüyle hareket etmeleri diğer çocuklara göre daha fazla duygusal yakınlık kurmalarına yol açabilmektedir.

Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların kız çocuklarına karşı daha fazla duygusal yakınlık hissettiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada da araştırmaya katılan Diyarbakırlı babaların en küçük çocuklarının çoğunlukla kız olması nedeniyle koruma iç güdüsüyle bu çocuklarına daha fazla ilgi gösterdikleri, yanı sıra bu çocukların da babalarını mutlu edecek şekilde davranmalarının babalar ve kızları arasında olumlu bir döngü geliştirdiği görülmüştür.

Kimi katılımcılar yukarıda söylenenin tersine ilk çocuklarına daha fazla yakınlık hissettiklerini ifade etmişlerdir. Görüşme dökümleri incelendiğinde ilk çocukların gerek iş yaşamında babaya destek olmaları gerekse ikili iletişimlerde babaya daha fazla anlayış göstermeleri anılan babaların ilk çocuklarına karşı daha fazla duygusal yakınlık hissetmelerine neden olduğu izlenimi edinilmiştir.

Çalışmaya katılan babalar çocukları kendileriyle sorunlarını paylaşmalarından ve yaşamla ilgili karar alacaklarında görüşlerini almak için kendilerine başvurmalarından büyük mutluluk duymaktadırlar. Çocuklarının sorunlarının çözümün katkı sağlamak babalar için en büyük doyum nedenlerinden biridir. Ters durumda, sorunlarını paylaşmayan, karar almadan önce babalarının görüşlerini sormayan çocuklar babaları için bir üzüntü kaynağı olabilmektedirler. Bunların yanında kimi katılımcıların da yaşları nedeniyle çocuklarının kendilerinden çok annelerine yakınlık gösterdiğini, sorunlarını anneleriyle paylaştıklarını, karar alacakları konularla ilgili olarak annelerinin görüşlerini aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Güngörmüş (2003) ve Üçok (2014) tarafından yürütülen çalışmalarda aile üyeleri arasındaki iletişimin çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi için oldukça önemli olduğu yönündeki araştırma bulguları bu çalışmayı desteklemektedir. Katılımcı Diyarbakırlı babalar, çocuklarıyla sözlü ve sözsüz iletişimlerini geliştirdikçe çocuklarının kendilerine daha fazla yakınlık kurmaya çalıştıklarını, böylelikle onların da çocuklarına yönelik daha sevecen, daha merhametli ve fedakar davranışlar sergileme eğilimlerinin güçlendiğini ifade etmişlerdir. İlgili araştırmadaki gibi katılımcı babalar, çocuklarını dinledikçe, sorunlarına çözüm önerileri geliştirmeye çabalamaktalar, bu durum da onların empati ve iletişim becerilerini geliştirmektedir. Lamb (2001) ifade edilen değişimlerin babaların aileleriyle geçirdikleri zamanın ve niteliğinin artmasıyla artış eğilimi göstereceğini ifade etmektedir.

Neredeyse tüm katılımcılar kendilerini iyi bir baba olarak nitelemektedirler. Bununla birlikte içinde yaşadıkları ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi koşullar nedeniyle babaların çocuklarına yönelik yaklaşımlarında farklılıklar olduğu ve bunun da farkında oldukları gözlenmiştir. Kimi babalar yaşadıkların çevrenin etkisiyle çocuklarına karşı otoriter bir baba figürü sergilerken, katılımcıların çoğunluğu da çocuklarını anlamak için çaba sarf ettiklerini ifade etmişlerdir. üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların çocuklarına karşı ilgili olduklarını, olabildiğince fedakar ve merhametli davranmaya çalıştıklarını ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu gruptaki kimi babalar da süper annelik kavramına gönderme yapacak şekilde kendilerini süper baba olarak nitelemiştir.

Çocuklarının söz dinlememesi babalar için içinden çıkılması zor sonuçlara yol açabilmektedir. Bu durumda katılımcı babalar dört yol izlemektedir: Ya çocuklarına nasihat etmekte ya otoritelerini kullanmaktalar ya duygusal olarak yıpranmaktalar ya da çocuklarının isteklerinin yerine gelmesi için inisiyatifi onlara bırakmaktadırlar. Katılımcıların ifadelerine göre nasihat etme ve otoritesini kullanma daha çok ergenlik öncesi dönemdeki çocuklara etki ederken, bu dönemden sonra babaların çocukları üzerindeki tesiri azalmaktadır.

Babalık her ne kadar zor bir uğraş olsa da istekleri yerine geldiğinde ve çocuklarının mutlu, huzurlu ve başarılı gördüklerinde babalar için büyük doyum kaynağı olmaktadır.

Katılımcı babalar çocuklarının söz dinlemesini önemsemektedirler. Yaşamlarıyla ilgili karar alırken, çocukların birçok konuda babalarının deneyimlerinden yararlanmaları babalar için önemli bir diğer doyum kaynağıdır. Çocuklarından ilgi görmek, çocuklarının kendilerini geliştirmeleri dahası babalarından daha iyi konulara gelmeleri babaları için bir başka doyum kaynağıdır. Maddi konuların babalık doymu üzerinde etkisi yadsınamaz. Katılımcıların ekonomik durumları iyi olduğunda çocuklarının gereksinimlerini daha iyi bir şekilde karşıladıklarını bunun da kendilerini huzurlu ve mutlu kıldığını, dolaylı olarak büyük bir babalık doymu yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların babalık doymu ile ilgili görüşleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde iki boyutlu olduğu değerlendirilebilir. İlk boyut babaların kendilerine yönelik istekleri, ikinci boyut çocuklarına yönelik beklentileridir. Her iki tarafın da beklentilerinin karşılanması babalar için tam doyum anlamına gelmektedir.

Tüm bunların yanında katılımcı 35 yaş üzeri babaların (yaş ortalaması 58) tüm deneyimlerine dayalı olarak, bugünkü aklı olsaydı geçmişte yaptığı hataları yapmaktan imtina edeceklerini, daha yüksek eğitim kurumlarında öğrenim görmek için çabalayacaklarını, çocuklarına yönelik daha ilgili olacaklarını, çocuk sayısının sınırlı tutmaya çalışacaklarını, çocuklarıyla daha fazla zaman geçireceklerini ve çocuklarını teknolojiden uzak tutmaya gayret göstereceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bunların yanında kimi babaların, şimdiki deneyimlerine dayalı olarak kesinlik baba olmayacağını ifade ederken, kimilerinin de asla evlenmeyeceklerini dile getirdikleri görülmüştür.

Çalışmanın en dikkat çeken konularından biri de katılımcıların çocuklarını yetiştirirken, babalık görevlerini yerine getirirken aile büyüklerinden etkilendiklerini dile getirmiş olmalarıdır. Kimi katılımcıların baba, amca, dayı ve diğer aile büyüklerinden, hatta sosyal çevrelerinden hiç etkilenmediklerini ifade ederken, katılımcıların büyük bölümünün ise aile büyüklerinin yanında, yaşadıkları coğrafi ve kültürel bölgenin koşullarından sosyal çevreden oldukça etkilendiklerini ifade etmeleridir. Katılımcılara göre içinde yaşanılan kültürün, toplumun aile üzerindeki bakışını önemsemeyi sağlaması, katılımcıların çocuklarını yetiştirirken sosyal çevrelerinden büyük oranda etkilenmelerine neden olmuştur.

Katılımcı babaların çoğunluğu yukarıda ifade edilen nedenle, çocuklarına yönelik sosyal çevrenin görüşlerinden önemli oranda etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Babaların 10 tanesi kimsenin ne dediğini önemsemeyen çocuklarını yetiştirmeye baktıklarını, yaşanan olaylar karşısında öncelikle kendi çocuklarının görüşlerini dinlediklerini, diğer kişilerin ifadelerinden etkilenmemeye çalıştıklarını ifade ettikleri görülmüştür. 42 katılımcının ise sosyal çevreden, aile büyüklerinden ve diğer kişilerden etkilendikleri görülmüştür. İçinde yaşanılan kültürün “başkaları ne der” anlayışını öncelediği, katılımcı babaların da bu düşünceden etkilendikleri söylenebilir.

Zeybekoğlu (2013) tarafından yürütülen çalışmada, babaların yetiştikleri ailelerinden olabildiğince çok etkilendikleri, babalık kimliğini oluştururken aile büyüklerinin davranışlarını benimseme ve bunları çocuklarına yansıtma eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Aile büyüklerinin eğitim düzeyi, içinde yaşanan kültürün sosyal, ekonomik ve diğer özellikleri babalık kimliğinin inşasında önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada katılımcı Diyarbakır'lı babaların büyük bölümünün çocuk yetiştirirken aile büyüklerinden etkilendikleri yönündeki sonuçlar ilgili araştırmaları (Gaertner ve diğerleri, 2007; Hablemitoğlu, 2009; Lamb, 2001; O'connell, 1993; Zeybekoğlu, 2013) destekler niteliktedir.

Eğitim düzeylerine göre katılımcılar arasında en fazla görüş farkı yaşanan konu "farklı bir sosyal çevrede olma" durumunun babalık görevlerini yerine getirmede onları etkileyeceğidir. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip olan babaların yarıdan fazlası farklı bir sosyal çevrenin onları etkileyeceğini, daha iyi koşullara sahip olacaklarını, çocuklarını daha iyi eğiteceklerini düşünürken, üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların büyük çoğunluğunun ise farklı bir sosyal çevrenin bir farklılık yaratmayacağı, bugünkü yaşantılarının benzerini yaşamaya devam edeceklerini ifade ettikleri gözlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların çocuk yetiştirmede özgüvenlerinin lise ve altı eğitime sahip olanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Lise ve altı eğitime sahip olan katılımcılar çocuklarının eğitiminde anneyi öncelerken, üniversite ve üzeri eğitime sahip olanlar ise eşleriyle ortak karar vermeye eğilimli olmakla birlikte, anne, baba ve çocukların birlikte karar verecekleri bir çözüme yöneldikleri gözlenmiştir.

Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarıyla ve eşleriyle daha fazla ilgilendikleri, sorunların çözümüne daha fazla katkı sundukları yönündeki sonuçlar bu çalışmayı destekler niteliktedir. İlgili çalışmada eğitilmiş babalar hem çocuklarına karşı kendi babalarından gördüklerinin tersine daha demokratik bir tavır sergilemekte hem de eşlerinin aile yükünü hafifletmek için daha fazla gayret göstermektedir. Özellikle çocuk gelişimi konusunda eğitilmiş babaların elini taşın altına sokmaya daha fazla gayret gösterdikleri söylenebilir. İlgili alanyazında babaların eğitim düzeyinin artmasıyla aileyle daha fazla ilgilendiği yönündeki görüşleri destekleyen diğer çalışmalara da ulaşılmıştır (Gaertner ve diğerleri, 2007; Hablemitoğlu, 2009; Kasapoğlu, 1994; O'connell, 1993; Poyraz, 2007; Sevil ve Özkan, 2009).

Çalışmada ulaşılan tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, Diyarbakır ilinde yaşayan 35 yaş üzeri farklı yaşlardaki, farklı eğitim düzeyindeki, farklı sayılarda çocuklara sahip olan, farklı biçimlerde evlenen katılımcıların babalık doyumlarının genel olarak birbirine benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Buna karşın, sayılan kişisel özelliklere göre görüş farklılıklarının gözlenmesi ve bunların ilgili alanyazınla karşılaştırılarak incelenmesi bu

çalışmayı değerli kılmakta ve Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki bilimsel birikime katkı sunacağını düşüncesini geliştirmektedir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar bağlamında uygulayıcılar ve araştırmacılar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulayıcılara Öneriler

1. Evli, çocuk sahibi olmayı düşünen erkek ve kadınlara yönelik ebeveyn hazırlık eğitimleri verilmelidir.
2. Baba olacak erkeklerin, babalık kimliğini geliştirmelerine destek olmak amacıyla annenin hamileliğinden itibaren babalık eğitimi almaları desteklenmelidir.
3. Aile birliğinin güçlendirilmesi amacıyla erken yaşta baba olmuş erkekler ekonomik anlamda desteklenebilir.

Araştırmacılara Öneriler

1. Her eğitim düzeyindeki babaların çocuk bakımı konusundaki bilgi ve deneyimlerini güçlendirecek önlemler alınabilir.
2. Babalara yönelik çocuklarıyla ve eşleriyle iletişim eğitimleri verilebilir.
3. Babalık doyumunun farklı kültürlerdeki görünümü incelemek amacıyla kültürler arası ve çok kültürlü örneklerle bu çalışma yinelenabilir.
4. Teknolojinin babalık doymu üzerindeki etkileri incelenebilir.
5. Uzun süreli boylamsal çalışmalar yapılarak babalık doymu üzerinde etkili olabilecek diğer değişkenler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Altın, M. (2014). *Bireysel görüşme yöntemiyle babalık görev algısının incelenmesi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Avşar, S. (2018). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında tarihsel rollerini yitiren erkekliğin çöküşü: küllerinden "yeni erkek"liğin doğuşu. *Kadın ve Demokrasi Derneği*, 3(2), 224–241. <https://doi.org/10.21798/kadem.2018236599>
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2014). *İçimizdeki çocuk*. Remzi Kitapevi.
- Çabuklu, Y. (2007). *Toplumsal kurgular ve cinsiyetçilik*. Everest Yayınları.
- Erdoğan, T. (2008). Toplumsal sistemin düzen sağlayıcı unsuru olarak cinsiyet rolü farklılaşması. toplumsal sistemin düzen sağlayıcı unsuru olarak cinsiyet rolü farklılaşması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 0(3), 124-145.

- Gaertner, B. M., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Greving, K. A. (2007). Parental Childrearing Attitudes as Correlates of Father Involvement During Infancy. *Journal of Marriage and Family*, 69(4), 962-976. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00424.x>
- Gladding, T. S. (2018). *Aile terapisi* (İ. Keklik ve İ. Yıldırım, çev.). Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Güngörmüş Özkardeş, O., & Arkonaç, S. (2013). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (10), 253-263.
- Güngörmüş, O. (2003). *Baba-çocuk ilişkisi, ana-baba okulu*. Remzi Kitabevi.
- Hablemitoğlu, Ş. (2009). *Toplumsal cinsiyet yazıları kadınlara dair birkaç söz*. Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Kasapoğlu, M. A. (1994). Aile ve kadın araştırmaları için yedi temel rol ve statü. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi (Yayınlanmıyor)*, 15(0), 217-233. https://doi.org/10.1501/felsbol_0000000129
- Kocataş, S., & Karagöz, F. (Yönetmen). (2002-2006). En son babalar duyar [TV dizisi]. MinT Motion Pictures
- Kocatepe, B., & Bilgi, S. (2018). Toplumsal bir inşa olarak babalık: annelerin yaşam öykülerinde baba imgesi. *Fe Dergi*, 10(2), 42-59.
- Lamb, M. E. (2001). Kültürlerarası bakış açısı ile babanın çocuk gelişimindeki rolü ve önemi. *Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu*. Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını. s: 18-38.
- Martin, O. (1993). *Where's papa? father's role in child care*. Population Reference Bureau.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sandelowski, M. (2004). Using Qualitative Research. *Qualitative Health Research*, 14(10), 1366-1386. <https://doi.org/10.1177/1049732304269672>
- Sevil, Ü., & Özkan, S. (2009). Fathers' functional status during pregnancy and the early postnatal period. *Midwifery*, 25(6), 665-672. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2007.12.001>
- Simsıkı, H., & Şendil, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 49(49). <https://doi.org/10.17755/esosder.23977>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227>
- Üçok, A. (2014). Ailede anne-baba-çocuk iletişimi üzerine sosyolojik bir değerlendirme [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-297. <https://doi.org/10.13114/mjh/201322486>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The family has been defined by sociologists as the smallest unit that makes up the society. It is the place where a newborn human first socializes. The family is a place of self-realization where the individual feels valued and safe, has a sense of closeness and solidarity, a sense of responsibility, and learns to struggle with difficulties that may be seen later in life. The fact that the family is important for societies has also attracted the attention of researchers and studies have been carried out to deal with the family in all its aspects. When the aforementioned studies are examined, it has been seen that the concepts of women and children are mostly emphasized, while fathers are mostly left out of the subject. In addition to the small number of studies on fathers, these studies have mostly been evaluated in terms of the father-child relationship by looking at the father in the eyes of the child. It is noteworthy that there is a need for research focusing on fathers' perceptions of "fatherhood" and emphasizing on their emotional thoughts. Based on the needs listed, in this study, the factors affecting paternal satisfaction with fathers' own expressions were examined. Researches have been trying to analyze the factors that affect their participation in family matters more, the difficulties they encounter while trying to experience paternity satisfaction, their problem-solving skills in family relations and their expectations from the role of fatherhood based on their own statements.

Method

52 men living in Diyarbakır that has children participating in this study, which aims to examine the effects of socio-cultural environments on paternal satisfaction of individuals over the age of 35. The maximum diversity method was used in the formation of the study group, based on the purposeful sampling method. While 10 of the participants were interviewed online, face-to-face interviews were held with 42 of them. The interview form developed by the researcher was used in the interviews with the participants.

Results

In this study, in which a qualitative research method was adopted, descriptive and content analyzes were carried out on the interview transcripts. Participants views on 20 questions posed to the participants in the interviews that were examined and it was seen that they were clustered around five themes: The feeling of paternity, expectations from fatherhood, child care, self-assessment, the role of fatherhood and communication with children and the influence of the environment.

Preliminary analyzes were made on the answers given by the participants to the interview questions, and it was examined whether there was a similarity between the views of

the participants on the effect of socio-cultural environments on their paternity satisfaction, and if so, to what extent, and it was seen that the common feature of the participants with the highest level of similarity between their views was that they had arranged marriages or consanguineous marriages. Based on this result, it can be said that the paternity satisfaction of fathers who married voluntarily may be different from those who had arranged marriages and those who had consanguineous marriages.

By examining the interview transcripts of the participants, the subjects they focused on were examined, and the similarities between the words they frequently used were evaluated, and it was seen that the subject that fathers over the age of 35 focused on the most was having expectations about the future of their children. The participants then highlighted the following issues respectively: Expectations for their children's future; being happy for the first time; positive feelings of taking care of children; being affected by the environment while raising children; being influenced by the elders of the family; being influenced by the words of others; having difficulty in fathering; concerned father; being happy; remembering the times; meeting expectations from their children; being happy when children share their problems; not feeling any difference in feelings towards children; tending to behave differently if they had the current mentality; feeling close to their youngest child; being separated from children; trying to take care of children; upset that children do not obey; being devoted father; embarrassment caused by being separated from children; wanting to be in a different social environment; showing love for children; saying his idea about his children's education; being inclined to behave in the same way if they had the current mentality; meeting expectations to their children.

Discussion & Conclusion

Fatherhood is a phenomenon that completely changes a man's life (Lamb, 2001). Although being a father, it is seen that a man tries to suffer heavy shocks, sip happiness and peace, shoulder all kinds of responsibilities, and try to get out of his circle and live for his family (Hablemitoğlu, 2009; Gaertner et al., 2007; Sevil and özkan, 2009; Poyraz, 2007; Çabuklu, 2007). Of course, it is impossible to say that this situation is experienced in the same way for all men. However, in today's age of technology, it can be thought that as the education levels of men and their spouses increase and they use mass media intensively, they begin to share their feelings more frequently, and as a result, they are closer to owning their children and spouse. Individual and regional cultural differences may cause men to load the listed features more intensely or less frequently.

It has been observed that as the time spent by fathers with their children increases, their emotional bonds towards their children become stronger. (Hablemitoğlu, 2009; Gaertner et al., 2007; Kasapoğlu, 1994; O'connell, 1993). In addition, as the quality of their communication with

their children increases, it has been observed that fathers embrace this job more and contribute more to the mother (Zeybekoğlu, 2013; Hablemitoğlu, 2009; Güngörmüş, 2003; Lamb, 2001; Kasapoğlu, 1994).

With the Covid-19 pandemic process, it can be said that fathers' spending more time at home with their spouses and children has contributed to a better understanding of family members' expectations from life. As a natural consequence of this, it can be expected that fathers will tend to support mothers more in raising children. In the study conducted by Dolunay and Erdem (2018), which examined the reasons for fathers to spend more time with their children, it was seen that living conditions led fathers to be more interested in their children and families. This orientation creates a positive cycle in which fathers contribute to the construction of identity. The views expressed by the aforementioned researchers support the views put forward in this study on the possible effects of the Covid_19 pandemic on fathers.

It has been observed that fathers are influenced as much as possible by the families they grew up in, and they tend to adopt the behaviors of family elders and reflect them to their children while forming the fatherhood identity. The education level of the elders and the social, economic and other characteristics of the culture in which they live appear as important factors in the construction of paternity identity. In this study, the results that the majority of fathers from Diyarbakır were influenced by their elders while raising children support the relevant studies (Zeybekoğlu, 2013; Hablemitoğlu, 2009; Gaertner et al., 2007; Lamb, 2001; O'connell, 1993).

On the other hand, the results in the related literature that indicate that as the education level of fathers increases, they take care of their children and their spouses more and contribute more to the solution of problems support this study (Altın, 2014; Sevil and Özkan, 2009; Hablemitoğlu, 2009; Gaertner et al., 2007; Poyraz, 2007; Kasapoğlu, 1994; O'connell, 1993).

When all the results obtained in the study are evaluated together, although the paternity satisfaction of the participants living in Diyarbakır, who are over 35 years old, have different numbers of children, different education levels, and married in different ways, generally have similar characteristics, opinion differences were observed according to the aforementioned personal characteristics. A comparison with the relevant literature makes this study important. It is considered that this study will contribute to the scientific accumulation in the field of Family Education Counseling.